

turi de acest cult pentru întemeierii unei tradiții de 25 de veacuri, cel mai prețios capital pentru un dramaturg este, în viziunea lui Miller, un tabel de valori morale foarte lucid selectate și ierarhizate cu o mare fidelitate față de realitățile complexe ale vieții. Într-un aliaj subtil, ele stau la baza convingerii sale, susținută cu o logică foarte strinsă, că tragedia poate fi întru totul actuală în epoca noastră, că nu mai are nevoie de personaje regale sau nobile, ci de oameni mijlocii, de fiecare zi, care devin ei înșiși punctul de interferență al unor pasiuni ireductibile, suma greu de menținut a unor contradicții, luptătorii adesea anonimi, dar nu mai puțin înzestrați cu măreție, ai înțeleșării cu Destinul — chiar dacă acesta ia chipul unor forțe sociale ostile.

Destin, și nu Fatalitate — și aici Miller se înrudește cu noțiunea de „tragedie optimistă”: însăși zbaterea eroilor săi, fie și cînd cad, este o mărturie de neînduplecare, deci dătătoare de tonus vital, în sensul maximei filozofului american George Santayana: „Fatalitate numesc nu forțele oarbe care te încovoie, ci tocmai lipsa dorinței de a acționa împotriva lor”.

În esență, dramaturgul năzuia către un teatru care „să permită omului să-i cunoască mai bine pe semenii lui, cunoscîndu-se pe sine”. De aci și respectul nealterat pentru Ibsen, profestat și în introducerea la adaptarea sa după drama *Un dușman al poporului*; de aci, totodată, rezerva față de piesele americane prea declarate sociale (din anii '30), lovite din fragedă pruncie de schematism, după cum și „în opinia lui așa-numitul teatru al absurdului, fugind după o libertate totală, o să fie foarte greu de jucat, peste puțini ani: în aceste piese, poți prevedea foarte iute unde duce fuga terorizată de orice canoane și forme...”

Critica „modernității cu orice preț”, cel mai greu tribut fiind cel plătit efemerității, nu-l face pe Miller, însă, un „purist”, decretînd izolarea teatrului de influențe. Dimpotrivă, el recunoaște că, după ce a împrumutat de la Shakespeare o mare condensare, o detașare de timp, cinematograful restituie generos aceste ciștiguri dramaturgului, care nu trebuie să se ferească a-și reprimi moștenirea ilustrată în haine moderne, fiind doar dator să o „investească” cu chibzuință. La fel de deschis se declară dramaturgul și față de alte minereuri care merită să intre în creuzetul creației: „Totul îl influențează pe dramaturg, inclusiv critica. Un autor care nu este influențat nu este deloc folositor. El trebuie să fie *sugativă sensibilă* a artelor. În primul rînd, față de public — altminteri nu va fi pe aceeași lungime de undă și nimeni nu va ști despre ce scrie”. Cu excluderea de la

sine înțeleasă a teatrului comercial și cu susținerea pînă în pinzele albe a teatrului de repertoriu, care e unicul capabil să formeze un public receptiv și să-i dezvăluie unui actor toate resursele expresive.

În acest îndelung și pătrunzător examen pe care și-l face un autor în deplină stăpînire a tuturor darurilor sale, matur și experimentat, care este echilibrul lui între actual și aspirația dăinuirii? Ne-o spune el însuși: „Piesa trebuie să devină ceva uman, acționînd prin ea însăși, ținută liberă din contextul original, poate chiar purificată de preocupările autorului în momentul scrierii ei. Și totuși... el se va așeza din nou să scrie sub presiunea unică a unei anumite zile, adresîndu-se acelei zile și ore, cu urmări care poate nici nu vor apărea vizibile publicului de peste doi-trei ani, ca să nu mai vorbim de alt deceniu sau altă țară. Este lecția pe care trebuie să o ții minte și, în același timp, să o uiți”.

La capătul lecturii, cînd pasionantă, cînd instructivă — la modul degajat — cu reconfortante confirmări și cu unele revelații, a volumului „Eseuri despre teatru”, dincolo de stringența rațiunii și de jocul viril al sentimentelor, ecuația personală a teatrului lui Miller pare să rezide în această captivantă confesiune: „Ai o piesă în singe. Totul este să ți-o treci în fața ochilor, și apoi pe scenă...”

Eugen B. MARIAN

N. SMIRNOVA :

„10 eseuri despre Teatrul «Tîndărică»”

Știam cu toții — și nu de ieri, de azi — că bravul nostru „Tîndărică” și-a cucerit o binemeritată faimă internațională, spectacolele sale aducînd un spor de prestigiu artei teatrale românești. Iată însă că acum el a devenit și obiect de... exegeză. Recent ne-a parvenit de la Moscova o carte editată în superbe condiții grafice, cu numeroase și expresive ilustrații, intitulată „10 eseuri despre Teatrul «Tîndărică»”, carte datorată uneia dintre cele mai reputele specialiste sovietice în arta păpușărească, N. Smirnova, și apărută în prestigioasa editură moscovită „Iskusstvo”, sub egida Institutului unional de cercetări științifice în domeniul artei. Este, pare-se, înția cercetare de asemenea ample dimensiuni, apărută peste hotare, cu privire la fenomenul teatral românesc și, în orice caz, primul studiu de anvergură consacrat Teatrului „Tîndărică”.